

Els accidents pirotècnics posen sobre la taula la necessitat de revisar la normativa actual

La foguera dels imprudents

El goig de la festa del foc sovint es muda en tragèdia. La polèmica al voltant de l'ús de la pólvora amb caràcter festiu, i la necessitat d'actualitzar una normativa "obsoleta" estan ara, i més que mai, a l'ordre del dia.

Des del segle XVI que s'empren els focs d'artifici a les festes. D'una banda, servien per a reforçar el paper del soroll i el fum per a allunyar els esperits malèfics. D'una altra, la pólvora i el fum feien més reals les representacions de dracs i dimonis.

D'aquesta manera, la nostra cultura, la de la Mediterrània, s'ha vist fortament vinculada al foc i, més concretament, a la festa del foc. La pólvora, els colors, el fum, el soroll i l'olor d'aquesta matèria han fet de la nostra cultura una història de foc. Una festa molt genuïna que a poc a poc hem anat recuperant dels nostres avantpassats. Les mascletades, les cordades, les falles, els correfocs, les fogueres de Sant Joan, la patum, entre altres, són algunes d'aquestes festes tra-

dicionals que fan del foc el protagonista.

La recuperació i proliferació d'aquestes celebracions i l'increment d'ús d'articles pirotècnics ha augmentat, malauradament, el perill de l'ús de la pólvora i que es produïssin determinades irregularitats tant en la fabricació, com en el transport, la venda o l'ús particular de diferents productes pirotècnics.

Les estadístiques demostren que les imprudències, els errors humans i la inexperiència en l'ús d'aquest material són, en bona mesura, culpables dels greus accidents que es produeixen i que sovint podrien evitar-se amb una correcta informació sense haver d'eliminar el caràcter festiu del foc.

El tema dels accidents pirotècnics, però, és molt complex i, sobretot, deli-

cat. En aquest sentit, cal tenir en compte dues qüestions molt concretes. D'una banda, la diversa tipologia d'accidents pirotècnics i, per tant, la diversitat de causes que els produeixen. I d'una altra, la vigència d'una normativa marcada per unes mancances que exigeixen revisió.

IMPRUDÈNCIA I INEXPERIÈNCIA

Tot i la diversa tipologia d'accidents, se'n poden establir tres grans grups, tant pel que fa l'abast de la desgràcia com a les causes que la provoquen. Un primer grup, el formarien els accidents que es produeixen als tallers de pirotècnia, a conseqüència de la manipulació de la pólvora. També, poden ser deguts a la insuficiència de mesures de protecció o a

la inexperiència o desconeixement dels treballadors. Un segon bloc, agrupa els accidents que es produeixen durant la celebració d'espectacles públics (castells de focs, correfocs, etc). A més de la inexperiència, un cop més, o de la utilització inadequada del material com a causes de l'accident, alguns pirotècnics coincideixen en la necessitat d'augmentar la distància obligatòria entre el públic i l'espectacle per a garantir una màxima seguretat. En aquest sentit, afirmen que el 99,9% dels accidents es podrien evitar establint entre 50 i 150 metres de distància, sempre en funció de la magnitud de l'espectacle.

l'ús correcte de material pirotècnic i de difondre un missatge de prudència sense oblidar el caràcter festiu.

UNA NORMATIVA OBSOLETA

Tanmateix, al llarg dels últims vuit anys s'han produït tot d'accidents que, en alguns casos, han resultat mortals (vegeu requadre). Sinistres que ens han commogut i que fins i tot han obert polèmiques al voltant de l'ús de la pólvora en les nostres festes tradicionals. Els mateixos sinistres, però, també han tret a la llum punts foscos de la normativa o de la re-

El foc és sa

Quina és la diferència entre els coets i els bous? Que els bous són infinitament més perillosos perquè mai no saps quina te'n faran. Perquè pensen. Potser poc, però pensen. O, vaja, reaccionen als estímuls exteriors d'una manera que no pots controlar, mai uniforme. Un coet, en canvi, mai no dóna sorpreses. Només reacciona als buits d'aire (per allà es col·loca i corre) i sempre seguint-los. La resta és fàcil de controlar: tantes eixides té, tantes eixides projecta abans d'explotar. A partir d'ací és de benicòmpis exposar alguna part sensible del cos a la deflagració.

El problema, "el" problema, arriba quan la fabricació és defectuosa —fet massa habitual en la proximitat de les festes de marcat caràcter pirotècnic— o quan la imprudència de l'usuari és temerària. Mai per cap altre conducte. I fins i tot en aquests casos, si l'usuari va ben preparat és molt difícil que li pugui passar res.

Perquè aquest és el rovell de l'ou. Igual que dic que els coets, els petards no són perillosos per ells mateixos, dic que el perill està en els usuaris poc preparats o conscients del que tenen entre mans. No vull convèncer ningú del fet que són divertits. A qui molesten, no trobarà

mai cap argument per a considerar-los divertits. Però sí que voldria convèncer aquesta fauna de contraris a la pólvora que tant sembla créixer últimament que, en definitiva, si hi ha accidents és perquè no hi ha (especialment a les ciutats, i molt més al Principat, cultura pirotècnica). Causa terror veure aquells xiquets que, en l'avinguda Maria Cristina de Barcelona, es tiren a terra, posant l'ull a la vora del petard, per a comprovar si ha explotat o no. Però, a aquests xiquets, per comptes d'explicar-los que no han de jugar amb coets, han d'explicar-los com s'hi juga, amb els coets. Perquè així gaudiran del foc, que és molt sa, i s'estalviaran la insanitat de la ignorància que, sempre, és la cosa més perillosa.

Vicent Partal

En el tercer grup s'apleguen un nombre elevat d'accidents de caràcter individual i de gravetat diversa, els quals, gairebé sempre, són conseqüència d'un ús inadequat dels petards. Nens i joves solen ser-ne els principals protagonistes. Una vegada més, la inexperiència i la imprudència per manca d'informació en són les causes més comunes.

És per això que al llarg dels darrers anys, s'han portat a terme diverses campanyes de prevenció, informació i conscienciació sobre l'ús correcte del material pirotècnic. "Revetlles amb Precaució" és el nom de la campanya que des de l'any 1987 impulsa la Direcció General de Prevenció i Extinció d'Incendis i de Salvaments de Catalunya per tal d'informar els més joves sobre

glamentació dedicada a la pirotècnica.

En primer lloc, ens trobem amb una normativa marcada per mancances evidents, apedaçades amb modificacions de detall conjunturals, però mai sotmeses a una revisió global. D'una banda, l'administració central, en concret, el Ministeri d'Indústria i Energia, regula tot el que fa referència a la normativa sobre pirotècnica amb el Reial Decret sobre Explosius 2288/81 publicat al *Boletín Oficial del Estado* (BOE) del 7 de setembre del 1978. Aquesta competència no ha estat traspasada a les administracions autonòmiques, que es limiten a gestionar algunes campanyes de prevenció i d'informació, i a col·laborar en el control i vigilància de les mesures de seguretat establertes pel reglament. A poc a poc,

Els accidents pirotècnics més greus

Agost 1985. Un nen de sis anys mor a Sant Sebastià per un defecte en una espoleta de la carcassa d'un coet.

Juny 1986. Una explosió a l'empresa de pirotècnia La Manchega, de Madrijoles (Toledo), causa la mort a dos treballadors.

Setembre 1986. Tres persones moren en l'explosió d'un taller situat a Ascena-El Rosal (Pontevedra).

Octubre 1987. Moren cinc persones al Campello (l'Alacantí) en el decurs de la celebració de les festes de Moros i Cristians, quan esclata una caixa de focs artificials.

Març 1988. Un jove mor a València quan li esclata una bossa de petards que duia a la mà.

Abril 1989. Tres components d'una família de Sevilla, pare i dos fills, moren en l'explosió a la fàbrica Pirotècnica Andaluza, d'Umbrete.

Aquest mateix any, a Terrassa, l'explosió en unes instal·lacions il·legals de fabricació i de manipulació de material pirotècnic mata una persona.

Agost 1989. L'accident pirotècnic amb més víctimes mortals es va produir a Alacant quan una explosió de material pirotècnic (uns 25 quilos) que hi havia al portamaletes d'un cotxe va matar deu per-

L'estat espanyol és l'únic d'Europa que permet la venda de material pirotècnic en parades al carrer.

ARXIU

sones que hi havia prop del vehicle, estacionat als aparcaments de l'hipermercat Pryca d'Alacant.

Març 1990. Una dona que passejava prop d'un taller de pirotècnia de Realejos (Tenerife) mor a conseqüència de l'ona expansiva que es va originar en esclatar el taller.

Març 1990. Tres joves entre 14 i 16

anys moren en esclatar quatre caixes de material pirotècnic robat que portaven en una furgoneta també robada, al terme municipal de Lliria.

Desembre 1990. Dues germanes, una de dos anys i una altra de tres mesos, moren a conseqüència de l'explosió d'un quiosc de petards, a Madrid.

Març 1992. Una explosió a la factoria Pirotècnica Turís SL, de Torís (la Ribera Alta) ocasiona la mort de quatre treballadors.

Març 1992. Un noi mor al camp de futbol de Sarrià per una bengala llançada per un aficionat que se li clava al pit.

Agost 1992. Un treballador mor en l'explosió d'un magatzem pirotècnic de València.

Agost 1992. Un jove nord-americà mor a l'acte quan li esclata un coet a la platja de Gavà (el Baix Llobregat).

Novembre 1992. L'explosió d'una altra factoria pirotècnica de Bollulos del Condado (Huelva) mata cinc persones.

Maig 1993. L'explosió a la pirotècnia Brau de Vidreres (la Selva) fa quatre morts.

M. F.

però, i atesa l'evidència d'algunes insuficiències de la normativa, els governs civils de cada circumscripció territorial han emès circulars específiques per tal de modificar i actualitzar l'article del Reglament d'Explosius, segons les necessitats de cada lloc i de cada moment.

Però, hi ha una segona part implicada, menys burocràtica i més pragmàtica. Són els mateixos pirotècnics. Arran de l'accident de Vidreres –del qual encara s'ignoren les causes–, els fabricants i emmagatzemadors de material pirotècnic reclamen a l'administració que actualitzi el reglament d'explosius de l'any 1978 que “és antiquat i obsolet, perquè la pirotècnia ha evolucionat molt des d'aleshores i s'ha acumulat una gran experiència que cal tenir en compte en el present i en el futur”. En concret, demanen un reglament estrictament dedicat als tallers de pirotècnia que sigui, a diferència de la normativa vigent, independent del que regula la d'Explosius i d'Armament. Un reglament que hauria d'altura europea. De fet, l'estat espanyol és l'únic d'Europa que permet parades al carrer com a punts de venda de material pirotècnic. Seria molt més segur, segons els professionals

del sector, que la venda es fes en locals comercials, com ja fan altres llocs d'Europa. Cal també, perseguir encara més la pirateria existent i regular més estrictament la fabricació d'alguns productes pirotècnics, és a dir, les barreges de primeres matèries.

CONDICIONS LABORALS PRECÀRIES

No obstant això, els reials decrets o les circulars que regulen les mesures de seguretat i el seu control no ho són pas tot, a l'hora d'estudiar les causes dels sinistres a fi de reduir-ne el nombre i la gravetat. Hi conflueixen un cúmul molt ampli de circumstàncies que fan que aquest treball tingui un risc elevat. És aquí on cal tenir en compte les condicions de treball del sector. I on entren les reivindicacions sindicals que, si més no, contribuirien, en el cas de fer-se pràctiques, a reduir el risc d'accidents en el terreny estrictament laboral.

El sindicat Comissions Obreres del País Valencià té molt clars els punts a considerar. D'una banda, una contractació més estable a fi d'evitar la massificació de treballadors eventuals en determi-

nades èpoques de festes pirotècniques, com ara les falles o Sant Joan. A més, durant aquestes dates, la producció augmenta considerablement i, amb ella, el risc en la manipulació dels materials, sempre manual.

Un altre tema que cal plantejar, segons aquest sindicat, és la formació i especialització del personal contractat, que reduiria el risc per inexperiència o imprudència. Una tercera reclamació és l'establiment de laboratoris de comprovació o experimentació, ja que actualment les barreges es fan a ull, cosa que està totalment prohibida a la resta de països.

Ara bé, aquestes propostes, resten de moment en la foscor, perquè les reunions mantingudes fins ara entre l'administració, els sindicats i la patronal no han obert mai camí ni donat esperances a cap futur més o menys pròxim.

En tot cas, però, la curiositat i l'espectacularitat de la pirotècnia fan que massa sovint el goig de la festa es capgiri en tragèdia. I una cosa és clara, les imprudències –totes– es paguen.

Maite Ferrando